

Sultan Gelin

– Mustafa IŞIK · 05 Kasım 2012

Geçenlerde, yönetmenin öldüğü günler vesilesiyle, Halit Refik'in 70'li yıllarda yaptığı Sultan Gelin'i bir kere daha izledim.

Filmler, hayatımızdan izdüşümleri taşıdıkları ölçüde ilgi alanımıza girerler. Az ya da çok. Onları bu örtüşme sayesinde seyreder, sever, önemseriz.

"Sultan, zengin komşu köylünün hasta olan oğlu Osman'la evlendirilir."

Konumu yüksekte olan, kalitesiz de olsa, statü sahibidir. Halk şairi yıllar önce "Engine de deli gönül engine / Şimdi rağbet güzel ile zengine" demiştir. Onun "şimdi" dediği yüzyıllar öncesidir ama değeri hiç değişmemiştir; bu gün söylenmiş gibidir. "Komşu köylünün oğlu zengindir, komşu köyün kızı da, yoksul da olsa, güzeldir." Fakirliğin insanın boynundan tutması onu bir yerlere büker de büker. Burada da zengine bükümüştür ama Osman'ın hastalığı hiç sorgulanmamıştır.

"Askerden çürüğe çıkarılan Osman Sultan'a kocalık edemez; ölür."

Kurnaz ve tülek kayınbubanın böyle bir uygulamada kaybedeceği çok şey yoktur. Esasen köydeki fakir bebelerinin -olumsuz her şeye rağmen- turp gibi olmaları; kendi çocuğunun -olumlu her şeye rağmen- neden hastalıklı olduğunu pek sorgulamamıştır. Sultan Gelin'i hastalıklı oğluna -bile bile- alıp başkalarının kaderini tayin ederken; kendi başına gelene "Kader" deyip geçiştirmiş gibidir.

Kim demişti onu? "Kader, kader deme; kaderin üstünde de bir kader vardır."

Senaryolar hayata yön vereceği için, önceden "yol haritası" çizilir. Eğer işin içinde kurnazlık, tüleklik ve politika varsa tek planla hareket edilmez. A planı bittiğine göre B planı devreye girmelidir. Olmazsa ardından C planı...

"Başlık parasının boşa gideceğinden korkan Kayınbuba, Sultan Gelin'in evden gitmemesi için, töreye başvurur. Töre, yazılmamıştır ama kanun gibidir. Genç kız, bütün sıkıntılara katlanır."

Adam akıllıdır, kurnazdır, tülektir; statü sahibidir. İstedikini yapmada etkili ve yetkilidir. Bu hak ona verilmiştir; istediği gibi kullanabilir. Töre, yazılı olmasa da, kanun gibidir; gereği yapılı ve gerekçesi sorgulanmaz. Siyasetçi nasıl davranması gerekiyorsa öyle davranmalıdır. Gerisi teferruattır.

Bu defa Sultan Gelin'i ilkokul çağındaki oğluyla evlendirir.

Töre'nin dediği ve büyüklerin bildiği yanında Sultan Gelin de kimdir?!. Zaten -Allah'tan başka- kimi kimsesi yoktur. "Biz ne bilek beyim, böyükler bilir" diyerek biçilen kaderine razı olur. Hani, Osman'ın ölmesini "kayınbuba" istememiştir. Başa gelen çekilir.

"Çocuk delikanlı olunca, kendi yaşında birini sever; oğlan sevdiğiyle bir olur gider."

"Uçurtma uçuracak çağda" bir oğlanın, elinde büyüdüğü ve ablası yaşında bir kadını eş seçmesi de zaten makul değildir. Kendi yaşında biriyle bir olup kaçması Sultan Gelin'e zor gelse de, işi kolaylaştırmak için, gençlere yardımcı olur.

Hani, ne demişler? "Kuş, denginle uç."

Sonuçta Kayınbuba'nın dediği olmasa da olanın oğlan babasına zararı olmamıştır.

Kayınbuba, evde işleri gören Sultan Gelin'in gitmemesi için C planına başvurur: Sultan'a beşikteki

bebeği damat adayı olarak gösterir. Onun siyasetçi davranışları, oyalama taktikleri karşısında Sultan Gelin bir ömür beklemek zorunda kalır. Beşikteki bebeyi bile...

Hayat mı filmdir, film mi hayat gibidir? Aslında aralarında bir iç içelik gözükmektedir. Bu yüzden, kimi zaman, "falan film gerçek oldu" denir çünkü film hayattan alınmadır; hayat, film gibidir.

28 Şubat Süreci'nin bunalımlı günlerinde, ilahiyatçı alanımızda kumpasa sıkıştırıldığımız için, kendimize meşguliyet aramış; bir iş çıkarmıştık. Talas Mezarlığı'nın Osmanlıca/Eski Türkçe kitabelerini okumuş, fotoğraflarını çekmiş, değerlendirmelerini yapmış ve yayınlanmasını zamana bırakmıştık.

O sırada, 20 yıldır oturduğum Talas'ta, Belediye'nin 100. Yıl etkinlikleri (1907-2007) başlamıştı. "100 etkinlikten bir tanesi de bu olabilir" deyip sayın başkanla görüştük. Onlarca faaliyet içinde ona da yer olacaktı. Bize göre de iyi de olmuştu. Dedesinin/ebesinin mezar taşını okuyamayan kuşaklar için bir pencere açılacaktı.

Bu düşüncelerin rüzgârıyla, çalışmayı tamamladık. Kitap birkaç ay ya da bir yıl içinde yayınlanacakmış havasıyla, kitaba "Önsöz" olabilecek bir yazı yayınladık. (24 Ekim 2007) [http://](http://www.kayserigundem.com/yazi/1426-talas-mezarligi.aspx)

www.kayserigundem.com/yazi/1426-talas-mezarligi.aspx

Bu sırada bir gelişme yaşandı. Talas "hinterland" kapsamına alınınca yeni belde ve köyler Talas Belediyesi kapsamına alındı. Burada bizim bilmediğimiz, başkanın bildiği bir şey vardı. Seçmen vatandaş, kitap sanki dün çalışılıp bugün yayınlanmış sanacaktı. Ağcakaya, Başakpınar, Kuruköprü halkı -mezarlıklarında eski Türkçe kitabeler bol olduğu için söylüyorum- "Biz Talas Belediyesi'ne dâhil değil miyiz!" diyeceklerdi. Doğruydular; yerden göğe kadar hak verdik.

Ağcakaya'da, bizim de yeni keşfettiğimiz, bir tarih hazinesi vardı. Talas Mezarlığı'nda 40 kitabe burada 126 adet kitabe vardı. Kuruköprü ve Başakpınar'ı da çalışıp yaklaşık iki yıl sonra dosyayı sunduk. Tabi ki Sayın başkan inceleyecekti. Nitekim gerekenler söylendi ve gereken, bize göre, yapıldı. (6 Kasım 2010) Kitabın -er ya da geç- yayınlanacağından umudumuz vardı. Umudumuza gaz veren, basın huzurunda ya da şahsen verilmiş sözler vardı. Ama evdeki delikanlı "uçurmaya hevesli" olduğundan, mezar taşları gibi "ölümle özdeş bir konu" içeren "Talas Mezarlıkları" kitabının yayınlanması havada kaldı. Havada kalan başka şeyler de vardı.

Şimdilerde kitap basımı dediğin, sonuçta "sadece bir uçurtmanın" bütçesi kadardı. Havale edilen kişi tarafından "bütçesi olduğu" da söylenen kitap, kanaatimizce, 2011'den 2012'ye sarkmıştı. Hani, "Yârim sen gideli yedi yıl oldu, Ammân..." türküsü var ya; öyle olmuştu. Derken sabır taşı dayanamayıp çatladı. Olaylar karşısında herkesin "Sultan Gelin gibi" sabırlı olması mümkün müydü? Öyle olsaydı, "Sultan Gelin" film olmazdı.

Daha sonra iş, başkan yardımcısına havale edilmişti. Galiba 6 ay önce, bir kere görüştük. Konunun bir başkasına havale edilmesi, iyi niyet gibi gözükse de, yoruma muhtaçtı. Ben 33 yıllık devlet memuruyum. Resmîyette bir iş yapılmayacaksa "komisyona havale" edilir.

Dedesinin mezar taşını okuyamayan kuşakların bu çalışma üzerinde hakkı var.

Sultan Gelin güzel de olsa, mazlum olmak, haksızlığa uğramak ve bunlara ses çıkarmamak iyi değildir; biliyorum. Ama sembolik bir anlatımla -boynuzsuz koçun hakkının boynuzlu koçtan alınacağı- güne inanıyorsak "Sultan Gelin" konumunda olmak, alacaklı olmaktır.

Alacaklı olmak, veresi de olsa, verecekli olmaktan iyidir.